

Дерев'янку Б.В. Основні положення невідомої широкій юридичній спільноті концепції модернізації господарського (економічного) законодавства України. *Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 8 червня 2021 р.)*. Полтава: ПУЕТ, 2021. С. 19–23.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ НЕВІДОМОЇ ШИРОКІЙ ЮРИДИЧНІЙ СПІЛЬНОТІ КОНЦЕПЦІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО (ЕКОНОМІЧНОГО) ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Дерев'янку Б. В.

провідний науковий співробітник відділу міжнародного приватного права і порівняльного правознавства Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор

На початку 2020 року з'явилася Концепція оновлення Цивільного кодексу України, у § 1.1 якої пропонується визнати таким, що втратив чинність, Господарський кодекс України (далі – ГК України). Під час вивчення змісту цієї Концепції напрошується висновок про те, що основною її метою є не оновлення Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), а скасування чинності ГК України, а основними завданнями – пошук способів як це зробити якнайшвидше. Протягом 2020 року було проведено декілька наукових заходів з обговорення Концепції оновлення Цивільного кодексу України. Проте далеко не всі учасники таких обговорень схвально висловлювалися стосовно змісту і суті цієї Концепції. Думки таких учасників, рівно як і інших опонентів Концепції оновлення Цивільного кодексу України, зокрема і з таборів різних наукових шкіл цивільного права, поширюються мінімально, а в суспільстві формується думка про загальну підтримку юридичною спільнотою України цієї Концепції.

Так само мінімально поширеною є і Концепція модернізації господарського законодавства України, яка була розроблена ще у 2019 році, проте до 2021 року не була опублікована та широко оприлюднена. Сьогодні ця Концепція у скороченому вигляді опублікована на сторінках 18-19 Юридичного вісника України за 2-22 квітня (№ 13-15) [1], а також як додаток на сторінках 106-111 (додаток № 12) до Науково-експертного висновку до Концепції оновлення Цивільного кодексу України [2, с. 106-111]. Питання, порушені у Науково-експертному висновку до Концепції оновлення Цивільного кодексу України, рівно як і аналізу його положень мають бути описані в інших роботах. Концепція модернізації господарського законодавства України сьогодні є невідомою для широкого загалу, а багато у чому саме через це є недооціненою навіть юридичною спільнотою, не кажучи про законотворців, чиновників та

Деревянко Б.В. Основні положення невідомої широкій юридичній спільноті концепції модернізації господарського (економічного) законодавства України. *Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 8 червня 2021 р.)*. Полтава: ПУЕТ, 2021. С. 19–23.

пересічних громадян. Для надання належної оцінки її суті і змісту слід розглянути її положення. Принагідно слід зазначити, що основні положення Концепції озвучувалися автором цих тез 17 травня 2021 року на засіданні Круглого столу «Модернізація господарського (економічного) законодавства України» і будуть опубліковані у збірнику наукових праць, виданому за підсумками цього заходу.

Концепція модернізації господарського законодавства України вирізняється чіткістю й оптимальністю, містить невелику кількість розділів, в яких конкретизовані завдання та/або інші складові. Перший розділ «Проблеми, які потребують розв'язання» називає основні проблеми, згруповані у 15 абзаців. Після перерахування вказано, що зазначені проблеми у правовій площині поряд із іншими чинниками негативно впливають на стан економіки України, що проявляється, зокрема, у високому рівні її «тінізації», обмеженні підприємницької ініціативи, скороченні промислового виробництва, низькій привабливості України для іноземних інвесторів [1, с. 18].

У другому розділі «Обґрунтування доцільності модернізації господарського (економічного) законодавства України» серед іншого вказано на доцільність модернізації та збереження кодифікації як оптимальної форми систематизації господарського (економічного) законодавства через те, що: - на сьогодні понад 300 базових чинних законів оперують термінологією, що розкривається у ГК України («суб'єкт господарювання», «господарська діяльність» та ін.), містять норми, які безпосередньо кореспондують із положеннями ГК України; більш ніж 40 базових законів містять пряме посилення на ГК України; - наявний позитивний досвід європейських країн, де прийнято економічні (комерційні, підприємницькі, торгові) кодекси (Австрія, Бельгія, Естонія, Латвія, Іспанія, Мальта, Нідерланди, ФРН, Словаччина, Туреччина, Франція, Чехія та ін.) для окремого регулювання відносин у сфері економіки; - існує потреба адаптації господарського (економічного) законодавства України до права ЄС, удосконалення національного законодавства відповідно до зобов'язань, визначених Угодою про асоціацію з ЄС; - наявна необхідність підвищення позицій України у рейтингу Світового банку «Doing Business», серед показників якого враховуються стабільність і осучаснення господарського (економічного) законодавства та ін. [1, с. 18]. Від себе слід додати, що крім названих у розділі Концепції європейських держав, слід ще додати Болгарію з її комерційним законом, Ліхтенштейн із його

Деревянко Б.В. Основні положення невідомої широкій юридичній спільноті концепції модернізації господарського (економічного) законодавства України. *Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 8 червня 2021 р.)*. Полтава: ПУЕТ, 2021. С. 19–23.

Загальнонімецьким комерційним кодексом, Люксембург, Монако, Португалію із їх комерційними кодексами. Також достатньо недавно (29 жовтня 2015 року) було прийнято Підприємницький кодекс Республіки Казахстан, прийняття якого стало можливим завдяки вивченню позитивів і негативів у регулюванні господарської діяльності в Україні. Хоча це не держава-член ЄС, проте рівень її ВВП на душу населення значно перевищує відповідний показник України.

У наступному розділі Концепції «Мета та завдання модернізації господарського (економічного) законодавства» метою визначено оновлення правової парадигми організації та здійснення господарської діяльності в Україні і на цій основі забезпечення конструктивного поєднання, взаємоузгодження публічних та приватних інтересів у регулюванні господарської (економічної) діяльності, суттєве покращення правових умов для розвитку української економіки та підвищення рівня життя населення [1, с. 18], а серед 19 завдань навіть складно визначити найбільш важливі. Це і вирішення проблеми множинності актів господарського (економічного) законодавства; і зосередження в оновленому кодифікованому акті господарського законодавства норм прямої дії; і узгодження модернізованого господарського (економічного) законодавства із основними засадами цивільного законодавства; і імплементація прогресивного зарубіжного досвіду законодавчого регулювання економічних відносин; і удосконалення нормативного масиву щодо правового статусу суб'єктів господарювання; і уточнення правового режиму майна, що залучається у господарський (економічний) оборот і використовується для здійснення господарської (економічної) діяльності; і визначення загальних засад комерціалізації прав інтелектуальної власності у сфері господарювання; і унормування умов та правил електронного господарювання; і усунення недоліків законодавства щодо здійснення діяльності у базових галузях і сферах економіки (будівництво, транспорт, фінансова діяльність і ін.); і закріплення положень, спрямованих на активізацію інноваційної, інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності; і оновлення положень законодавства з питань ведення господарської (економічної) діяльності в умовах спеціального правового режиму (під час запровадження надзвичайного чи воєнного стану, тощо) [1, с. 19]. У розширеному варіанті Концепції та у матеріалах вчених-господарників визначено конкретні способи вирішення кожного із наведених у Концепції завдань.

Деревянко Б.В. Основні положення невідомої широкій юридичній спільноті концепції модернізації господарського (економічного) законодавства України. *Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 8 червня 2021 р.)*. Полтава: ПУЕТ, 2021. С. 19–23.

Розділ «Теоретична та емпірична основа і концептуальні орієнтири модернізації господарського (економічного) законодавства» поділено на три складові: I) теоретичні засади; II) емпірична основа; III) концептуальні орієнтири модернізації господарського законодавства. Кожну складову сформульовано у максимально узагальненому, вивіреному та виваженому вигляді змісті декількох пунктів. При цьому рівень оптимальності формулювання цих пунктів є настільки високим, що спроба стислого наведення цих пунктів призведе лише до повного їх копіювання, адже скоротити обсяг жодного пункту без втрати якоїсь ознаки або й сенсу взагалі неможливо.

В останньому розділі Концепції модернізації господарського законодавства України «Очікувані результати модернізації господарського (економічного) законодавства» зазначено, що проведення модернізації сприятиме покращенню умов ведення господарської (економічної) діяльності в Україні, загального соціально-економічного стану країни, підвищенню її позицій у рейтингу «Doing Business», зокрема, дозволить забезпечити:

- досягнення правової визначеності основних засад господарської (економічної) діяльності з урахуванням сучасних економічних реалій в умовах наближення законодавства України до права ЄС;

- упорядкованість організації і здійснення господарської (економічної) діяльності на більш високому рівні;

- взаємоузгодженість нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері економіки, відповідність законодавства сучасним потребам суб'єктів господарювання;

- підвищення рівня ділової активності суб'єктів господарської (економічної) діяльності, дотримання ними правил провадження цієї діяльності, розширення кола таких суб'єктів;

- оптимальне поєднання державного регулювання і ринкової саморегуляції економіки, збалансування публічних і приватних інтересів в економічній сфері; системне усунення корупційних ризиків в економічних відносинах;

- розвиток добросовісної конкуренції, створення сприятливого інвестиційного клімату та утримання макроекономічної стабільності;

- створення нових робочих місць, підвищення доходів і зниження рівня бідності населення, зменшення соціальної нерівності в суспільстві;

- розвиток високотехнологічних виробництв, покращення якості товарів і послуг, підвищення експортного потенціалу українських виробників;

Деревянко Б.В. Основні положення невідомої широкій юридичній спільноті концепції модернізації господарського (економічного) законодавства України. *Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 8 червня 2021 р.)*. Полтава: ПУЕТ, 2021. С. 19–23.

- посилення дієвості захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання; єдність відповідної правозастосовної (в тому числі судової) практики; зменшення кількості економічних правопорушень, господарських спорів, які підлягають судовому розгляду; виведення принципів господарювання на рівень дієвих інструментів вирішення господарських спорів [1, с. 19].

Схарактеризовану вище Концепцію було розроблено у 2019 році провідними вченими-господарниками, які є представниками різних наукових шкіл господарського права. У тому ж році її було максимально скорочено в обсязі, але не за суттю. Сьогодні Концепція існує у розгорнутому (тобто з окремими поясненнями та уточненнями) і скороченому виглядах. На жаль, допоки вона залишається невідомою широкому загалу. Цю ваду планується усунути через її максимальне поширення в юридичних наукових колах. Її положення усе активніше обговорюються на рівні закладів вищої освіти, наукових установ, громадських організацій, органів судової влади.

Неознайомленість юристів із змістом Концепції спричинила відсутність її оцінки у науковій та спеціальній юридичній літературі. Цю ваду можна швидко усунути після усунення першої. Прогресивність Концепції впливає з її виваженої структури та можливістю виведення економіки держави на новий рівень завдяки поступовій реалізації її положень. Перспективність Концепції зумовлюється саме можливістю реалізації її положень, адже постійне об'єктивне зростання кількості видів господарської діяльності потребує свого господарсько-правового забезпечення, яке так чи інакше буде сформовано у найближчій чи більш віддаленій перспективі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Концепція модернізації господарського законодавства України. *Юридичний вісник України*. 2021. 2-22 квітня (№ 13-15). С. 18–19.
2. Науково-експертний висновок до Концепції оновлення Цивільного кодексу України: брошура / під заг. ред. члена-кореспондента НАН України В.А. Устименка. Київ: НАН України, ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України», 2021. 112 с.